

Дишкант Тетяна Миколаївна, кандидатка філософських наук,
доцентка кафедри філософії, Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», Україна
e-mail: tatdysh@i.ua
ORCID: 0000-0002-5026-7913

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВИТОКІВ ВЛАДИ ЯК ОСНОВИ ПРАВА У СУЧАСНОМУ СВІТІ (ОНТОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД)

У статті дається аналіз постсучасного способу буття права в аспекті його підґрунтя й походження. Завдяки розгляду основних філософських концепцій права виявляється, що саме являє собою влада як основа права. Показано, що і в разі правового позитивізму, і в разі природно-правової концепції права йдеться про опору на раціональність, але раціональність різних видів: у першому випадку – на функціональну, що забезпечує прагматичний рівень, у другому – на субстанційну, як на сферу цінностей та смислів. Проаналізовано, завдяки чому і як змінюється характер основи права в ситуації постмодерну.

Ключові слова: *влада, право, суспільство, раціональність, сутність постмодернізму.*

Постановка проблеми. Проблема джерела влади і її легітимності ніколи не втрачає своєї актуальності, вона тісно пов'язана з проблемою основ права, що існують. Сутність людини, якщо підходити до неї як до родового поняття, у якості атрибутивних властивостей включає розумність і свободу. І це вимагає особливої акуратності при розгляді питань, пов'язаних із владою (пануванням), основне з яких звучить так: «Чия ще воля може стати моїм усвідомленим обов'язком і на якій підставі?». У зв'язку з цим не припиняються спроби дійти розуміння того сутнісного аспекту, який наділяє владу правом здійснювати насильство.

Правопорядок покликаний організувати суспільні відносини в такий спосіб, щоб у результаті досягнути єдності в різноманітті, тобто прийти до суспільства як цілісної системи. Сучасне суспільство зазнає глибокої трансформації, і філософський постмодернізм претендує на вираження соціального духу в усіх сферах людської діяльності, у тому числі правової. Отже, аналізу й сучасній оцінці потребують владні основи права, а також джерела самої влади і правопорядку, що забезпечується нею.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Онтологічна проблема витоків влади, які забезпечують її легітимність, розглядалася протягом усього періоду формування теорії держави та права. Умовно можна виділити два підходи до витоків влади у правовому полі. У позитивно-нормативних концепціях влада права запроваджується аксіоматично. Право тут є породженням волі суб'єкта державної влади, що детермінує, у свою чергу, вимогу виконання норм права, які від нього походять. Юриспруденція, як писав Дж. Остін, «має справу з позитивними законами, або законами в строгому сенсі слова, без розгляду того, гарні вони чи погані» [1]. Подібну позицію постулювання влади права поділяли такі визнані теоретики та філософи права, як Г. Харт [2], Г. Кельзен [3], К. Шмітт [4] та ін.

Протестом проти влади формальних норм відрізняються роботи, які належать до природно-правового напрямку і автори яких спиралися на антропологічні та аксіологічні підстави правової реальності. До значних сучасних праць даного напрямку можна віднести твори Л. Фуллера [5], П. Рікера [6], О. Хеффе [7], Р. Алексі [8] тощо.

Серед вітчизняних учених, які торкаються проблем влади як домінуючої підстави права, слід виділити роботи А. Бандурки [9], К. Горобця [10], С. Максимова [11], С. Шевцова [12] та ін.

Цю статтю присвячено розгляду проблеми трансформації витоків влади і права в ситуації постмодерну, онтологічному аспекту якої поки що приділялося недостатньо уваги.

Формулювання мети. Проаналізувати трансформацію витоків влади як основи права в ситуації постмодерну.

Виклад основного матеріалу. Що ж таке право? Відповідь на це запитання видається досить простою на інтуїтивному рівні. Проте суперечки про сутність права ведуться не одне століття, і поступово сформувалися три основних напрями: позитивно-нормативне розуміння права, природно-правова концепція права та соціологічні концепції права. Однак яка б концепція не розглядала сутність права, завжди при цьому фігурують такі поняття, як «влада» та «цілісність суспільства».

Першопочатково склалося два підходи до розуміння сутності права, що здійснюються, на перший погляд, з протилежних сторін: з боку людини (сутність людини та природне право) та з боку держави (позитивне право). Так, представник концепції позитивного права Дж. Остін стверджував, що будь-яке право є наказом. Він прагнув очистити право від моралі, психології, політики. Тут право вважається ціннісно нейтральним і похідним від волі держави. Таке судження задає два можливих співвідношення між поняттями «право» і «наказ»: родовидове, де обсяг поняття «наказ» ширше, ніж поняття «право», та відношення тотожності (це рівнооб'ємні поняття). Однак

вони не можуть бути рівнооб'ємними поняттями, тому що в разі апелювання до права додається видова відмінність «наказ, що виходить від держави», що відрізняє його від силового впливу збройної зграї бандитів, що наводиться як приклад ще Августином Блаженным. Тобто необхідно розбиратися з тим, що є державою. У правовому позитивізмі зосереджуються на вивченні суцього і посилання на належне вважають неприйнятним, таким чином, уся повнота реальності присвоюється вже існуючій державі. І тут у розумінні сутності права виникає якесь «замкнене коло»: право – наказ, що виходить від держави, проте держава – це цілісність, створена на основі права.

Подолати «замкнене коло» вбачається можливим за допомогою виходу до природи людини та її ціннісної системи, оскільки саме людина, конструюючи правову систему, створює правове середовище свого існування як істоти соціальної. Тут, у природно-правовій концепції, право є самоцінним як домагання людини на реалізацію своєї вільної сутності. І оскільки йдеться про людину як родове поняття, свобода, що виникає, одночасно обертається і свободою (добровільний акт) самообмеження. Ціннісною основою тут виступає принцип справедливості як принцип еквівалентної відплати. На цій основі виникає концепція «природних прав», тобто прав, властивих людині як такій, за її природою. Не можна, щоб накази було спрямовано проти природи людини. Звідси й незаперечність природних прав. Дані права передують конкретним домовленостям і мають створювати надійний фундамент для уникнення правового релятивізму, перебуваючи незалежними від історично та соціально диференційованих інтересів.

Згідно з М. Вебером, говорячи про витoki влади, можна розрізнити три види легітимного панування (влади): харизматичне (в основі особистість як зразок і упорядник порядку), традиційне, що базується на повсякденній вірі у святість традицій, і раціональне, що спирається на віру в законність (легальність) встановленого порядку. Раціональність тут мається на увазі формального порядку, тобто така, що забезпечує визнання правопорядку за рахунок «розвитку юридичної логіки та вдосконалення юридичної техніки» [13]. Повернімося до визначень права, що належать до позитивістсько-нормативної концепції: «право є наказ суверена» – кажуть прихильники теорії імперативів [7, с. 68]. Тут поняття «влада» виступає в розумінні «наказ». Якщо право – це мова, якою держава розмовляє з народом, то, як мовленнєвий акт, вона має володіти іллокутивним і перлокутивним компонентами, загальний зміст яких наразі полягає у формальному примусі того, кому воно адресовано. В іншому випадку поняття «наказ» не має сенсу.

Як справжні позитивісти, представники цього напряму зосереджуються на описовій стороні правової сфери суспільства, нехтуючи пояснювальною, і не прагнуть розкривати, що ж забезпечує послух. Намагаючись уявити у сво-

їх працях право ціннісно нейтральним, вони розглядають його як даність. Однак розуміння права як норми імпліцитно відсилає до цінності норми як такої. Норма, яка впорядковує будь-яку сферу діяльності, що впорядковує життєвий простір людини, є самоцінною сама по собі, а порядок, який вона забезпечує, може представляти архетип космосу, перетвореного, оформленого хаосу. Звідси й походить «специфічний владний характер правопорядку» [2, с. 173]. Звідси й сутнісний, універсальний критерій права у виконанні його основної функції – забезпечення цілісності (нормального функціонування, відтворення) соціуму. Право забезпечує порядок та забезпечується порядком. Тож про більш-менш успішне функціонування правової сфери можна говорити, якщо суспільство постає як соціально ціле. До речі, соціальна нерівність може й не стати джерелом нестабільності, якщо визнається її законність, наприклад, з релігійної точки зору (закони Божі, а не людські).

Найтісніший взаємозв'язок влади та цілісності соціуму спостерігається у природно-правових концепціях. Так, згідно з Платоном, владні функції в державі повинні виконувати філософи, бо тільки вони можуть підійти до вирішення соціальних проблем з позицій загальності.

І в разі правового позитивізму, і в разі природно-правової концепції права йдеться про опору на раціональність, але раціональність різних видів: у першому випадку – на функціональну, що забезпечує прагматичний рівень, у другому – на субстанційну як «здатності мислення, розуміння та відповідальності індивіда» [14, с. 298]. Субстанційна раціональність – це сфера цінностей та смислів. Саме наявність субстанційної раціональності сприяє розвитку правосвідомості, що надає найнадійніший фундамент існуванню правового поля. «Система права завдяки своїй природно-правовій та позитивно-правовій іпостасям здійснює дві важливі функції: ціннісно-орієнтаційну (від природного права) та регулятивно-кратичну (від позитивного права)» [15, с. 188]. Природно-правова іпостась права – це сфера суб'єкт-суб'єктних відносин у правовій сфері, на що вказує також основна концепція «суспільного договору». Реїфікація права поряд із суб'єкт-суб'єктними відносинами породжує і суб'єкт-об'єктні відносини. Безсуб'єктність буття права є догмою класичної юриспруденції. Але принцип взаємодоповнюваності природно-правової та позитивно-нормативної іпостасей правової сфери дозволяє зберегти суб'єкт-суб'єктний аспект права.

Що ж принесли із собою сучасні тенденції доби постмодернізму? Загальновідомо, що одним із ключових положень філософії постмодернізму стало твердження про смерть суб'єкта, що призводить до нівелювання субстанційної раціональності. Так один із представників постмодернізму Р. Рорті стверджував, що людина – це система без серцевини, тобто вона позбавлена сутності. Він закликав до відмови «від тлумачення “моральної” і “раціональної”

людської самості як структури, наділеної якимось центром, внутрішньою сутністю або “природою”, відмінною від багатьох її периферійних акциденцій (приватних поглядів, інтересів, навичок тощо), – на користь уявлення про людину як гнучку систему вірувань, бажань і переконань, у довільному порядку один з одним сплетених, як набір атрибутів без субстрату-підлягаючого, без центру» [16, с. 99].

Світ бачився текстом, що вільно інтерпретується. Таким чином, необхідно було зберегти такі атрибутивні характеристики права, як загальнозначущість і обов’язковість. Що й спробували зробити на фундаменті інтерсуб’єктивності. Адже правова сфера – одна зі сфер, що становлять суспільство. Правова діяльність, як і будь-яка діяльність, має мету. Право, що наділяє свої норми загальнозначущістю, створює певне нейтральне поле врегулювання конфліктів, породжуваних відмінністю інтересів громадських груп.

Спроба обґрунтувати право про основі комунікації, яку здійснив Ю. Габермас, спираючися на теорію трансцендентальної прагматики К.-О. Апеля, була певним прагненням урахувати суб’єктивний чинник і зберегти субстанційну раціональність правової сфери. Як зазначав Р. Алексі, «теорія дискурсу намагається з’ясувати потенціал раціональності в людській реальності. Вона намагається сприяти розвитку знань про людську природу і є у цій частині (але лише у цій), пов’язаній із традицією природного права» [8, с. 81]. Правова норма вважається легітимною тоді, коли учасники правового суспільства вільно висловлюють їй визнання і доходять до згоди у вигляді розумного обговорення.

Однак постмодерністське суспільство створює для упровадження дискурсивної теорії права непереборні перепони, оскільки інтерпретування та подальша конвенція, згідно з представниками цієї теорії, стають можливими завдяки здатності людей у ході обговорень приходити до «спільного знаменника». Постмодерністи перевертають із ніг на голову саму ідею інтерпретування, зводячи її виключно до індивідуального плану. Адже присутність сенсу в повідомленні оголошується логоцентристським диктатом. Дискурс тут пропонується за умов смислової необов’язковості, тоді як ще Г. Гегель вказував, що іманентна розумність права – основа його легітимації. Чи можлива конвенція при софістичних настановах, де можна перекрутити будь-яку норму? Сутність постмодернізму, заперечуючи метанаративи, усуває і так зване «нейтральне поле», де міг би бути здійсненим консенсус. Крім цього, комунікація як основа права могла б відбутися лише в разі визнання соціально значущого іншого, чому перешкоджає безсуб’єктність постмодерних настанов.

Як було зазначено, основна функція правового поля – забезпечення цілісності соціуму, завдяки якій тільки й уявляється можливим його нормальне

функціонування і відтворення. Правова політика у вигляді обслуговування інтересу держави забезпечувала обслуговування інтересів суспільства, тобто громадян. Нині визнають, що держава є, по суті, інститутом епохи модерну, а на даному етапі «відбувається її повне поглинання грою ринкових сил» [17, с. 23]. Фактично постмодернізм, виступаючи як ідеологія суспільства споживання, заперечує значущість національної держави. Девальвується цінність суспільства як цілісної системи, заперечується влада, що здійснюється з позицій раціональності. Що ж за зміни відбуваються з поглибленням ситуації постмодерну?

Мова про цілісність суспільства раніше йшла як про цілісність системи, де є системні властивості, найважливішими з яких є ємерджентність, структурність та ієрархічність. Згідно з Ж. Бодріаром, сьогодні вже неможливі оригінальна політична стратегія та розумне управління соціальними відносинами, а тому держава втрачає свою соціальну сутність. Тепер державою правлять шантаж, залякування, вдавання та провокації або показний клопіт. Політичне змінюється трансполітичним. За політичними псевдоподіями ховається відсутність політичного суспільства [18, с. 117]. Суспільство як вищеописану цілісність змінює конгломерат. «У ліберальній демократії суспільство розуміється механічно, а не як надособисте колективне ціле», – писав С. Левицький [19]. Суспільство споживання є переорієнтовним із загального як вищого на загальне як усереднене. Звідси констатація нерозрізненості мас і, як наслідок, «нові соціокультурні реалії, що несуть екзистенційну невизначеність та ризики» [20, с. 22].

Постмодернізм зачіпає всі сфери життя, зокрема і правову сферу. Анти-системний характер культури постмодерну дозволяє проводити маніпуляції, наприклад у здійсненні передвиборної кампанії. Орієнтування електорату на певні пункти програми передбачає залучення раціонального чинника у виборі влади та наділенні її тим самим легітимністю. Після делегування влади здійснюється наступний крок, підміна джерела влади завдяки заміні програми (раціональний вибір) персоною (емоційний вибір), яка абсолютно ігнорує початкову програму, але намагається це компенсувати особистісною (іміджевою) привабливістю. Формально зберігається влада з опорою на раціональність, але власне владу розуму змінює влада емоцій. М. Вебер відносив харизматичну владу до видів легітимного панування, але чи можна вважати її легітимною після вищезазначеної підміни?

Однією з перших жертв такої заміни основ влади стає справедливість як ціннісна основа права. Притаманна праву загальна рівна міра – це саме рівна міра свободи і справедливості, а свобода і справедливість неможливі поза рівністю і без рівності (загальної рівної міри). Справедливість як принцип еквівалентної відплати вимагає неупередженості, забезпечення якої не-

можливе, коли влада ґрунтується на емоціях. «Загальнолюдське починається з принципу рівності: однакові випадки слід розглядати однаково» [21, с. 11]. Але про загальнолюдський фактор тут йтися вже не може. Влада емоцій виводить із поля загальнозначущого до сфери суб'єктивного, де можливе ситуативне об'єднання на почуттях, здебільшого архаїчного характеру, що викликаються протиставленням «свій-чужий». Можна відзначити, що «зараз не потрібна влада ідей, у світі інформаційних симулякрів її заміщає влада ілюзій» [22, с. 154].

В основі харизматичної та традиційної видів влади перебуває емоційна, а отже, некритична складова. Постмодерна рівноцінність наративів забезпечує право на неправду. Таким чином, виникає влада обману, повнотою якої володіє той, хто є вправнішим маніпулятором. Місце ж громадянина займає споживач і глядач, оскільки суспільство перфомансу – одна з іпостасей постмодерного суспільства.

Висновки. Отже, можна констатувати, що на постмодерністському етапі розвитку суспільства раціональність є фактично відкинutoю. Безосновному праву загрожує небезпека виродження та зникнення. Проте вихід із кризи неможливий без початкової її фіксації. Цьому ж перешкоджає правовий релятивізм, що посилений настановами постмодернізму, виражений у відсутності високого рівня правосвідомості та утворює, таким чином, певну подобу «порочного кола».

Розглядаючи проблему сутності державної влади, О. Хеффе проводив аналогії між Левіафаном (визнання незводності права до моралі) та Юстицією (визнання необхідності присутності дистрибутивної справедливості в основах правового поля). Проте ані в першому, ані в другому випадку не заперечувалася раціональна підстава правопорядку. Але що робити, якщо соціум (а отже, і правова сфера) стає, образно кажучи, Протеєм і вислизає з будь-яких спроб раціонального підходу, знецінюючи рівноцінним підходом до смислів субстанційну раціональність, а функціональну раціональність позитивного права перетворюючи на перфоманс (фарс). Усе це породжує відсутність порядку, зокрема і правового, та скасовує телеологічну причинність права – забезпечення існування та розвитку суспільства як цілісної системи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Остин Дж. Определение области юриспруденции. URL: <https://www.litmir.club/br/?b=807000&p=1> (дата звернення: 10.02.2023).
2. Харт Г. Философия и язык права / пер. с англ. В. В. Оглезнева и В. А. Суровцева. Москва : Канон+ РООИ «Реабилитация», 2017. 384 с.
3. Kelsen H. Introduction to the Problems of Legal Theory. Oxford : Oxford University Press, 2002. 171 с.

4. Шмитт К. Политическая теология / пер. с нем. А. Филиппова. Москва: КАНОН-пресс-Ц., 2000. 336 с.
5. Фуллер Лон Л. Мораль права / пер. з англ. Н. Комарової. Київ : Сфера, 1999. 232 с.
6. Рикёр П. Справедливое / пер с фр. Б. Скурагова, П. Хицкого. Москва : Гнозис : Логос, 2005. 304 с.
7. Хеффе О. Политика, право, справедливость: основоположения критической философии права и государства / пер. с нем. В. Малахова. Москва : Гнозис, 1994. 319 с.
8. Алексі Р. Теорія дискурсу і права людини / пер. з англ. С. Максимова і О. Уварової *Філософія права і загальна теорія права*. 2013. № 1. С. 73–98.
9. Бандурка А. М. Власть толпы. Харьков : Золота миля, 2017. 348 с.
10. Горобец К. В. Аксиосфера права: философский и юридический дискурс. Одесса : Фенікс, 2013. 218 с.
11. Максимов С. І. Філософія права: сучасні інтерпретації. Вибрані праці: статті, аналітичні огляди, переклади (2003–2010). Харків : Право, 2010. 336 с.
12. Шевцов С. П. Метаморфозы права. Право и правовая традиция. Одесса : Освіта України, 2013. 448 с.
13. Вебер М. Типы господства. URL: https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/veber/tip_gosp.php (дата звернення: 11.02.2023).
14. Манхейм К. Человек и общество в эпоху преобразования. Диагноз нашего времени / пер. с нем. Левиной М. И. Москва : Юрист, 1994. 538 с.
15. Бачинин В. А. Морально-правовая философия. Харьков : Консум, 2000. 208 с.
16. Рорти Р. Постмодернистский буржуазный либерализм / пер. с нем. И. Джохадзе *Логос*. 1999. № 9. С. 96–104.
17. Ридингс Б. Университет в руинах / пер. с англ. А. М. Корбута. Москва : Высш. шк. экономики, 2010. 304 с.
18. Бодрийяр Ж. Прозрачность зла / пер. с фр. Л. Любарской и Е. Марковской. Москва : Добросвет, 2000. 258 с.
19. Левицкий С. А. Трагедия свободы. URL: https://dom-knig.com/read_264549-82 (дата звернення: 10.02.2023).
20. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Феномен мережевих війн: до проблеми філософського осмислення. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2021. № 3 (50). С. 11–27.
21. Хеффе О. Справедливость. Философское введение / пер. с нем. О. В. Кильдюшова. Москва : Практикс, 2007. 192 с.
22. Дышкант Т. Н. Элиты и власть в современном мире. *Філософія в сучасному світі* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., (Харків, 19 листоп. 2021 р.). Харків : Мадрид, 2021. С. 153–155.

REFERENCES

1. Ostin, D. (1998). Opredelenie oblasti yurisprudencii. Retrieved from <https://www.litmir.club/br/?b=807000&p=1> [in Russian].

2. Xart, G. (2017). *Filosofiya i yazy'k prava*. Moskva: Kanon+ ROOI «Reabilitaciya» [in Russian].
3. Kelsen, H. (2002). *Introduction to the Problems of Legal Theory*. Oxford: Oxford University Press.
4. Shmitt, K. (2000). *Politicheskaya teologiya*. Moskva: KANON-press-Cz [in Russian].
5. Fuller, L. (1999). *Moral prava*. Kyiv: Sfera [In Ukrainian].
6. Riker, P. (2005). *Spravedlivoe*. Moskva: Gnozis: Logos [in Russian].
7. Xeffe, O. (1994). *Politika, pravo, spravedlivost': osnovopolozheniya kriticheskoy filosofii prava i gosudarstva*. Moskva: Gnozis [in Russian].
8. Aleksi, R. (2013). *Teoriia dyskursu i prava liudyny. Filosofii prava i zahalna teoriia prava – Philosophy of law and general theory of law*, 1, 73–98 [in Russian].
9. Bandurka, A. M. (2017). *Vlast' tolpy'*. Khar'kov: Zolota milya [in Russian].
10. Gorobecz, K. V. (2013). *Aksiosfera prava: filosofskij i yuridicheskij diskurs*. Odessa: Feniks. [in Russian].
11. Maksymov, S. I. (2010). *Filosofii prava: suchasni interpretatsii: Vybranni pratsi: statti, analitychni ohliady, perekłady (2003–2010)*. Kharkov: Pravo [in Ukrainian].
12. Shevczov, S. P. (2013). *Metamorfozy' prava. Pravo i pravovaya tradiciya*. Odessa: Osvita Ukraïni [in Russian].
13. Veber, M. (1990). *Tipy' gospodstva*. URL: https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/veber/tip_gosp.php [in Russian].
14. Manxejm, K. (1994). *Chelovek i obshhestvo v e'poxu preobrazovaniya: Diagnostika nashego vremeni*. Moskva: Yurist [in Russian].
15. Bachinin, V. A. (2000). *Moral'no-pravovaya filosofiya*. Xar'kov: Konsum [in Russian].
16. Rorti, R. (1999). *Postmodernistskij burzhuazny'j liberalizm*. *Logos*, 9, 96–104 [in Russian].
17. Ridings, B. (2010). *Universitet v ruinax*. Moskva: Vy'sshaya shkola e'konomiki [in Russian].
18. Bodriyyar, Z. (2000). *Prozrachnost' zla*. Moskva: Dobrosvet [in Russian].
19. Leviczkiy, S. A. (1999). *Tragediya svobody'*. Retrieved from https://dom-knig.com/read_264549-82 [in Russian].
20. Danylian, O. H., & Dzoban, O. P. (2021). *Fenomen merezhevykh viin: do problemy filosofskoho osmyslennia. Visnyk Natsionalnoi yurydychnoi akademii Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho. Seriya: filosofii, filosofii prava, politolohiia, sotsiolohiia – Bulletin of the National Law Academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise. Series: Philosophy, philosophy of law, political science*, 3 (50), 11–27 [In Ukrainian].
21. Xeffe, O. (2007). *Spravedlivost'. Filosofskoe vvedenie*. Moskva: Praxis [in Russian].
22. Dy'shkant, T. N. (2021). *E'lity' i vlast' v sovremennom mire. Filosofiya v suchasnomu sviti: materialy II Mizhnarodnoi naukovo-praktichnoi konferenczii: proceedings of the Scientific and Practical Conference*. Kharkiv: Madrid, 153–155 [in Russian].

Dyshkant Tetiana Mykolaivna, Ph.D., Associate Professor of the Department of Philosophy, the National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Ukraine

TRANSFORMATION OF THE ORIGINS OF POWER AS THE BASIS OF LAW IN THE CONTEMPORARY WORLD (ONTOLOGICAL APPROACH)

In the article, by examining the basic concepts of law, it is revealed what constitutes power as the basis of law. It is shown that, both in the case of legal positivism and in the case of the natural law concept of law, we are talking about relying on rationality, but rationality of different types: in the first case – on the functional, providing a pragmatic level, in the second – on the substantive, as on the sphere values and meanings. It is analyzed, due to which and how the nature of the basis of law changes in the situation of postmodernity

Keywords: *power, law, society, rationality, essence of postmodernism.*

